

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. aprila 1882.

Obseg: O šolskih vrtih. — Kako se prideluje pravi hmelj? (Dalje.) — Nov trtni sovražnik. — Gospodarske novice. — Anton Alojzij Wolf, knezoškof ljubljanski. (Dalje.) — Upor v spodnji Dalmaciji (to je, v Krivošiji), Hercegovini in Bosni. — Popotne črtice. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O šolskih vrtih.

Nobena ljudska šola na deželi pogrešati bi ne imela šolskega vrta, in vsaka občina, katera napravi šolski vrt, naloži si s tem tako rekoč denar, ki bode gotovo donašal v prihodnje občini visoke obresti. Šola v zvezi s šolskim vrtom je v resnici prava šola za praktično življenje.

Tak vrt napraviti pa ni ravno velika težava, vsaj ostane le malo denarja, nekoliko truda in dobre volje. Skoraj vsaka šola ima nekoliko prostora, ki se lahko uporabi v ta namen, in če ne, imajo občine navadno še preveč neuporabljene zemlje, katero lahko brez svoje škode prepustijo šoli. Obžalovati moramo le to, da zastopajo naše občine dostikrat ljudje, ki nimajo razuma, ter takim in enakim brez dvombe koristnim napravam raje nasprotujejo, kakor bi za-nje glasovali in govorili.

Vsaj ni treba misliti, da mora biti šolski vrt velik, kajti skušnje nas učé, da s prevelikim šolskim vrtom le redkokrat dosežemo namen. Šolski vrt ima le takrat svojo vrednost, ako je dobro in umno napravljen in obdelovan, potem bodo gotovo tudi občani posnemali, kar vidijo na njem dobrega in za-nje koristnega. Posebno na enorazrednih šolah, na katerih mora učitelj dostikrat podučevati 50–80 otrok, naj se nikdar ne napravi velik šolski vrt. Takemu učitelju ne dopuščajo niti njegove moči, niti čas, da bi skrbno vzdrževal vrt, in gotovo je boljše, da šola nima vrta, kakor pa če je vrt ves zapuščen ter v njem družega ne raste, kakor mah, plevel in tu in tam kako pokvečeno drevesce.

Šolski vrt mora biti izgled za vso občino. 100 do 400 kvadratnih sežnjev zemlje zadostuje popolnoma za šolski vrt.

Vpeljava šolskih vrtov ni ravno nova stvar; uže pred mnogo leti so jeli najprvo v Belgiji in na Švedskem vprašanje o šolskih vrtih pretresavati, katero so tudi z najboljšim vspehom izpeljali. Isto tako so v prejšnjih časih tudi na Nemškem imele nekatere šole svoje drevesnice, torej samo dele šolskega vrta, katere so navadno le učitelji, ki so se s sadjorejo radi pečali, napravili in odrastle učence prostovoljno v sadjereji podučevali. Tudi pri nas v Avstriji bile so v prejšnjih časih enake razmere. Posebno imele so ljudske šole na Českem, Moravskem, na Gornje- in Spodnje Avstrijskem lepo število takih drevesnic. In da je sadjereja na Če-

skem na tako visoki stopinji, je edino le zasluga šolskih drevesnic in poduka v sadjereji na ljudskih šolah.

V zadnjih letih jeli so se tudi v drugih avstrijskih deželah za šolske vrte zanimivati; na Kranjskem imamo sedaj uže lepo število dobro vredjenih šolskih vrtov.

Najvažnejše vprašanje je pa to: kako mora biti vrt napravljen, da zamoremo pričakovati od njega mnogo vspeha, da dosežemo z njim isti namen, zaradi katerega so sploh na ljudskih šolah vrte vpeljali?

Mi bi na to vprašanje odgovorili, da mora biti šolski vrt pravi vzor hišnega vrta za vso občino, kateri mora biti tako vredjen, da se v njem nikdar ne gojijo tisti stroki vrtnega obdelovanja, ki gospodarja tiste okolice ne zanimajo. S šolskim vrtom se mora gospodarjem in odrastli šolski mladini očitvidno dokazati, koliko dobička in koristi donaša umno obdelan hišni vrt.

(Dalje prihodnjič.)

Kako se prideluje pravi hmelj?

(Dalje.)

V naslednjih letih se mora s hmeljiščem varno ravnati. Prvo delo je zrahljanje zemlje. Zemlja naj se rahlja v jeseni. Drugo in najimenoitnejše delo je pa rezatev. Ko začnejo korenine odganjati, naj se prične z rezatvo. Rezatev je zelo težavno delo in tirja izkušnega hmeljarja. Kdor ni izurjen v tem delu, drži naj se sledečih pravil:

Najprvo treba je rastlino odgrebsti in sicer previdno in rahlo, da se mladike ne poškodujejo. Poišči potem stari vrh in prejšnje mladike ter primi vse, kar je nad starim vrhom, v levico, z desnico pa odreži ravno nad lanskim reznikom vse odrastke in otrebi vse nepotrebne koreninice. Sadeže ali reznike shrani na hladnem, zračnem prostoru ali jih pa zakoplji v zemljo, dokler je čas saditi.

Tretje delo je kolitev. Koli morajo biti 8 metrov dolgi; koliti se pa mora o lepem suhem vremenu, da se zemlja preveč ne poteptá. Da trajajo koli dalje časa, treba jih je na spodnjem koncu ožgati ali pa s kotranom namočiti ali namazati. Hitreje gre delo izpod rok, če se luknje uže naprej napravijo z bodalom iz trdega lesa, katero ima z železom okovano špico. Luknje naj se kopljejo kakih 30–40 cm. globoko, da se potem koli močno in trdno postavijo.

Četrto delo obstoji v tem, da odgnale mladike rahlo privežeš h kolom, kar se tolikrat ponavlja, kolikorkrat

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 12. aprila 1882.

Obseg: O šolskih vrtih. (Konec.) — Kako se prideluje pravi hmelj? (Konec.) — Božjast pri perutnini. — Pomešanica detelje s travo. — Anton Alojzij Wolf, knezoškof ljubljanski. (Dal.) — Upor v spodnji Dalmaciji (to je, v Kri-vošiji), Hercegovini in Bosni. (Dalje.) — Hohenwart in Herbst. (Konec.) — Popotne črtice. (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

O šolskih vrtih.

(Konec.)

Navadno so naši šolski vrti le drevesnice, v katerih se izreja le sadno drevje ter se drugi kmetijski stroki zaradi tega večkrat popolnoma zanemarjajo.

Šolski vrt v pravem pomenu besede imeti mora več oddelkov, posebno pa za sadje- in zelenjadorejo, v krajih, v katerih raste trta, primanjkovati ne sme nikdar primerne trtnice. Tudi naj se v šolskem vrtu odloĉi nekoliko prostora za sajenje pletarskih vrb. Ako še nekoliko prostora ostaja, naj se ta zemlja nasadi z drugimi rastlinami, katere so bodi-si za obrtništvo ali pa kmetijstvo iste okolice veĉe vaŹnosti.

Mi smo tudi teh misli, da bi bilo jako dobro, ako bi bilo na vsakem šolskem vrtu odloĉenega nekoliko prostora za poskušnje.

Naša kmetijska druŹba na pr. ima svoj poskuševalen vrt na Poljanah blizu Ljubljane, na katerem se je uŹe napravilo lepo število poskušenj z sajenjem raznih rastlin, z raznimi gnoji itd. Marsikatera poskušnja se je dobro sponesla. In ker se je ta ali ona rastlina na ljubljanskem poskuševalnem vrtu dobro obnesla, priporoĉati so jo jele tudi „Novice“ in kmetijska druŹba našim gospodarjem.

Nobena avstrijska deŹela nima tako razliĉnega podnebja in tako razliĉne zemlje, kakor ravno kranjska. Tu vidiš moĉvirje, tam visoko planino, tu zopet skaloviti kras, tam rodovitno vipavsko dolino z italijanskim podnebjem itd. Ako napravimo na ljubljanskem poskuševalnem vrtu kako poskušnjo, in ta se je morebiti izvrstno obnesla, vendar ne moremo te stvari priporoĉati gospodarjem vse kranjske deŹele; kajti kar je primerno za ljubljansko okolico, to ni za vse kraje kranjske deŹele. Ni ĉuda toraj, ako se je uŹe marsikateri gospodar na ta naĉin pri poskušnjah opekel.

Ako bi pa šolski vrti na ta naĉin vredjeni bili, da bi imeli tudi nekoliko prostora za poskušnje, lahko bi marsikatero za kmetijstvo vaŹno rastlino po vsi deŹeli saditi poskusili; vspeh bil bi gotovo razliĉen, ali vedeli bi dobro, v katerih krajih in v kaki zemlji se ona obnese in kako podnebje ji je ugodno, potem bi še le stvar priporoĉali istim krajem, za katere bi bili prepriĉani, da je stvar dobra. In na ta naĉin bi se mi nikdar ne opekli s priporoĉanjem, drugi pa ne z drago izkušnjo.

Mnogo bi še lahko pisali o šolskih vrtih, ali danes hoĉemo samo še spregovoriti o zadivi, katera je našim šolskim vrtom jako škodljiva; ta nadloga pa ni morda kak mrĉes, ampak le tolikratno premešĉenje uĉiteljev.

V naši deŹeli imamo res lepo število uĉiteljev, ki se jako pridno peĉajo s sadjerejo, pa tudi z drugimi kmetijskimi strokami, ter so napravili uŹe lepe šolske vrte, katere so v resnici izgled vsi okolici.

Prigodi se pa, da je uĉitelj, ki je izgledno vodil šolski vrt, premešĉen v drug kraj in na njegovo mesto pride uĉitelj, ki pa za sadjerejo in kmetijstvo nima niti razuma niti veselja. Nasledek tega je, da postane šolski vrt ne izgled, kakoršen mora biti domaĉi vrt, ampak le vzor, kako se ne smejo vrti obdelovati. Posebno se tiĉe to mlajših uĉiteljev, ki dostikrat, akoravno so predavanja o kmetijstvu po štiri ure na teden obiskovati morali, ne vedó, zakaj se sploh kmetijstvo na pripravnici poduĉuje. Pa za zdaj o tej stvari rajše molĉimo.

Kako se prideluje pravi hmelj?

(Konec.)

Zelo vaŹno vprašanje pri pridelovanji hmelja je, kako se naj hmelju gnoji.

Omenili smo uŹe, da je treba hmelju uŹe prvo leto pri saditvi z mešancem (kompostom) po dvakrat ali trikrat pognojiti, pa tudi z gnojnico o pravem ĉasu prilivati. Ker pa hmelj kaj naglo raste in visoko svoje mladike odŹene, potrebuje tudi veliko ŹiveŹa ter zemljo, ako se hmeljišĉe pridno ne gnoji, v malo letih popolnoma izmolze. Najnavadnejši gnoj je mešanec ali kompost, gnojnica, gips in pepel. Nikdar se pa ne sme preobilno gnojiti, ker trtice potem zdivjajo in rodijo le puhle, malo vredne glavice. Isto tako se ne sme gnojiti o veliki suši in tedaj, kedar je hmelj v cvetji.

Toliko o gnojitvi.

Koncem avgusta ali v prvih dneh septembra svetijo se na kolih lepe rumeno zelenkaste buĉice ali glavice; hmelj je dozorel, treba ga je obrati in spraviti domu. Obiranje je kaj lahko delo; najcenejše je, ako se to delo otrokom in Źenskam prepusti. Na polji se trtice na kolu odvijajo in s koli in trticami vred na tla poderejo ali se pa na stojeĉem kolu 30—40 centimetrov nad zemljo odreŹejo, v svitek povijejo in na tla poloŹijo, kol sam pa se z ostalimi trticami in glavicami ravno tako podere, kakor poprej. Obiralec mora vsako glavico posebej tako odtrgati, da pusti vsaj pol peceljna